

ORDUBAD AZƏRBAYCANIN İNCİSİDİR!

Heydər Əliyev

(Ordubad is a Pearl of Azerbaijan!

Heydar Aliiev

Ордубад – жемчужина Азербайджана.

Гейдар Алиев)

ORDUBADI TANIYIN!

(Recognize Ordubad!

Знакомство с Ордубадом)

Мүқәддәс Нахçıван торпағının қәдим тарихиндән бир вәрәқ!

Кіçик Қағқазın Зәңғәзур силсиләсинин ән һүндүр дағ-
ларının зирвәләри илә Араз çayı arasındакı бол сulu, қызмар
гүнәш шүаларının вә сәнуб-шәрқ күләйинин даим сığал чәк-
дији **ORDUBAD TORPAĞI!**

Бу торпақ әтирли вә қейри-ади дада малик мейвәләри вә
интеллекләр дијарı олması илә танınır. Сиз burada июн-июл
айларında Араз саһилиндән зирвәси һәмшә қарlı Қарıçıқ
дағına тәрәф һәрәкәт етмәклә, бир гүн әрзиндә илин үç

A sheet from ancient history of holy land of Nakhchian!

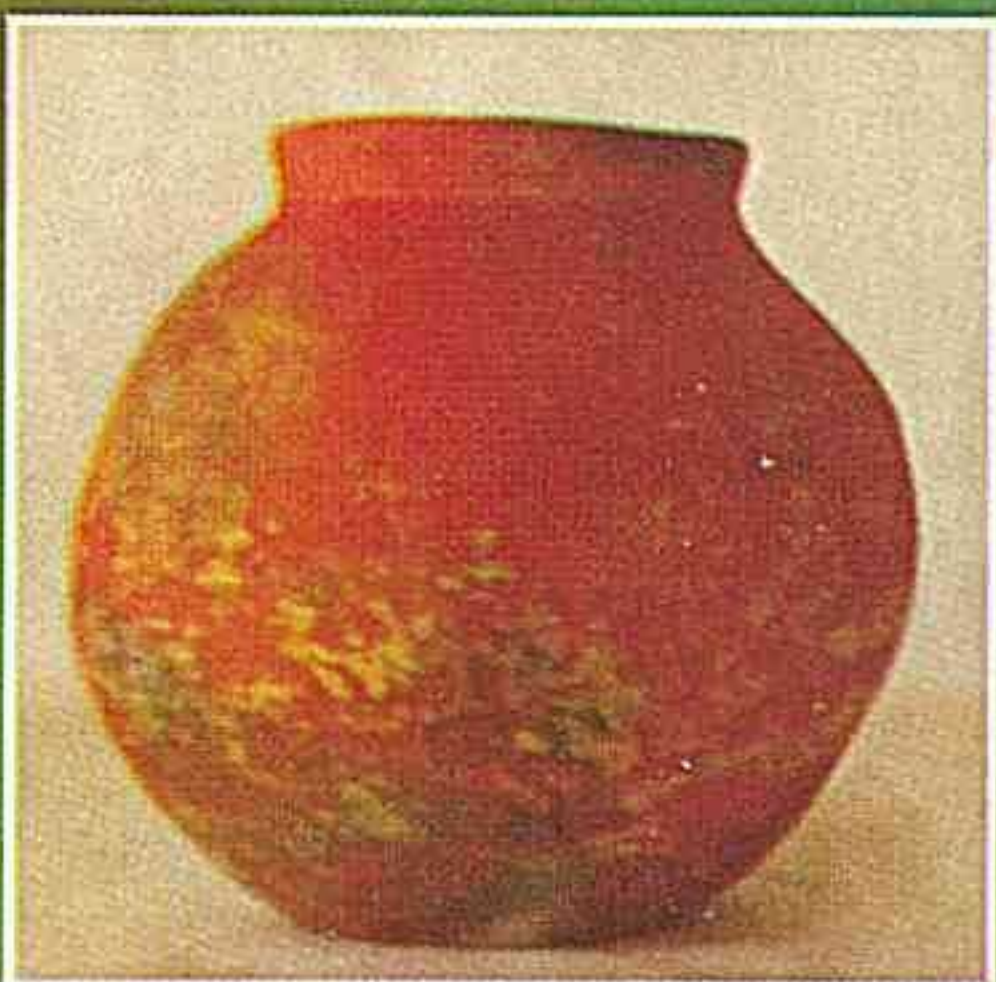
There is a land, Ordubad situated between the
highest mountain peaks of Zangazur chains of the Little
Caucasus and the river of Araz with abundant water, the
place that broiling sun rays and south-western wind
always smooth.

This land is known with its aromatic and extra-
ordinary tasteful fruits and as a land of intellects. If you
walk from the bank of river of Araz towards the
mountain of Qapıcıq with everlasting snowy peak in

Страницы из древней истории священной земли Ордубада!

Между самыми высокими вершинами Зангезур-
ского хребта Малого Кавказа и рекой Араз раски-
нулся Ордубад, ласкаемый изобильными реками,
палящими солнечными лучами и юго-восточными
ветрами.

Эта земля славится ароматными, необыкновенно
вкусными фруктами, богатыми древностями, из-
вестна и как интеллектуальный край. Здесь, в июне-
июле передвигаясь от Араза к горе Гальдлык, вер-
шина которой постоянно покрыта снегом, за один

fəslinin-aranın bol meyvəli, qızmar günəşli yayının, dağ ətəyinin gül-çiçəkli yazının, uca dağlarda isə hər tərəfin qarla örtüldüyü soyuq qışın şahidi olarsınız.

Nə vaxtsa – hələ tariximizin yazıya düşmədiyi vaxtlarda, uzun sürən güclü yağışlar nəticəsində uca dağlardan sürətlə Araza tərəf axan dəhşətli sellərin nəhəng daşları dağların üzərinə necə atıldığını görəndə Nuh tufanının əfsanə deyil, həqiqət olduğuna inanarsan. Bu əfsanənin, Avropa alimlərinin bilmədiyi Naxçıvan boyu da var! Naxçıvan türklərinin deyimində onlarla kənd, dağ,

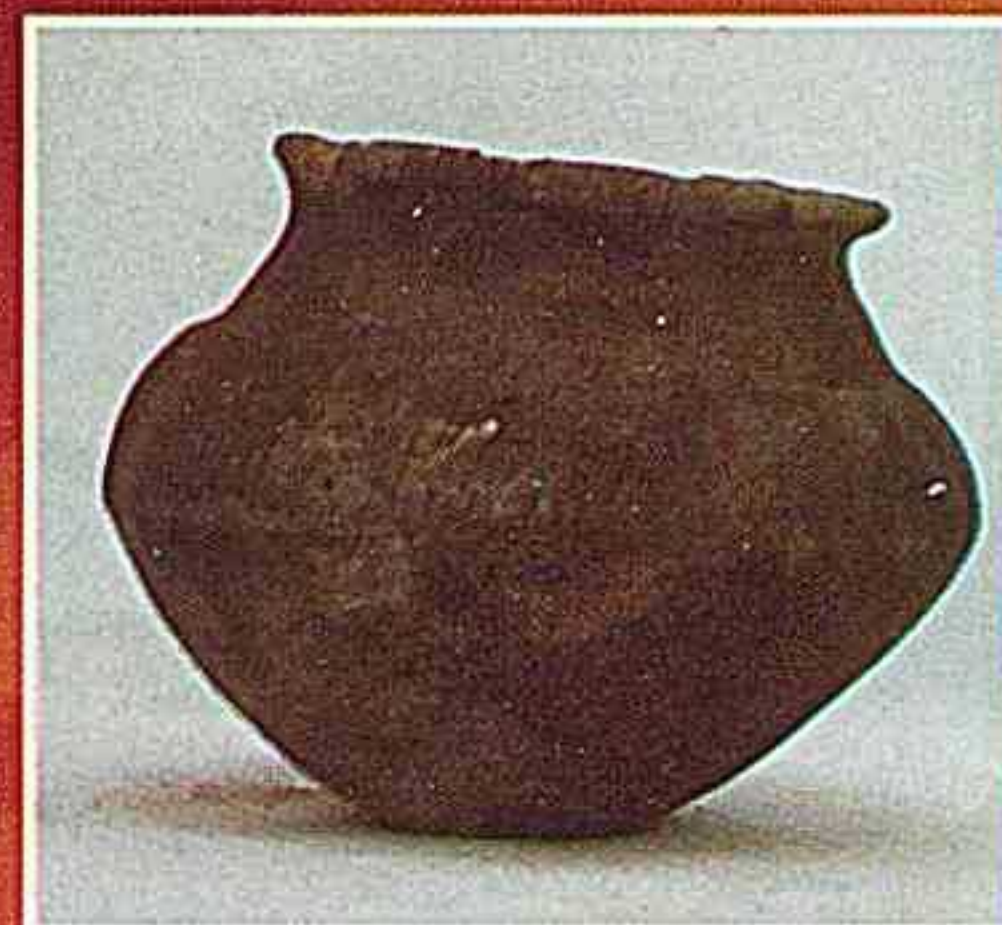
June-July, you witness three seasons of the year in a day-fruitful, broiling sunny summer of lowland, spring, full of flowers at the bottom of the mountain, cold winter with snow covering everywhere in high mountains.

Even when our history was not still recorded, when you observe how horrible streams flowing speedily from high mountains towards Araz throw giant river stones over mountains, you believe that Noah's storm was not a legend, but a real story. This legend has another variant-Nakhchivan variant which is unknown to the European scientists. According to the saying of

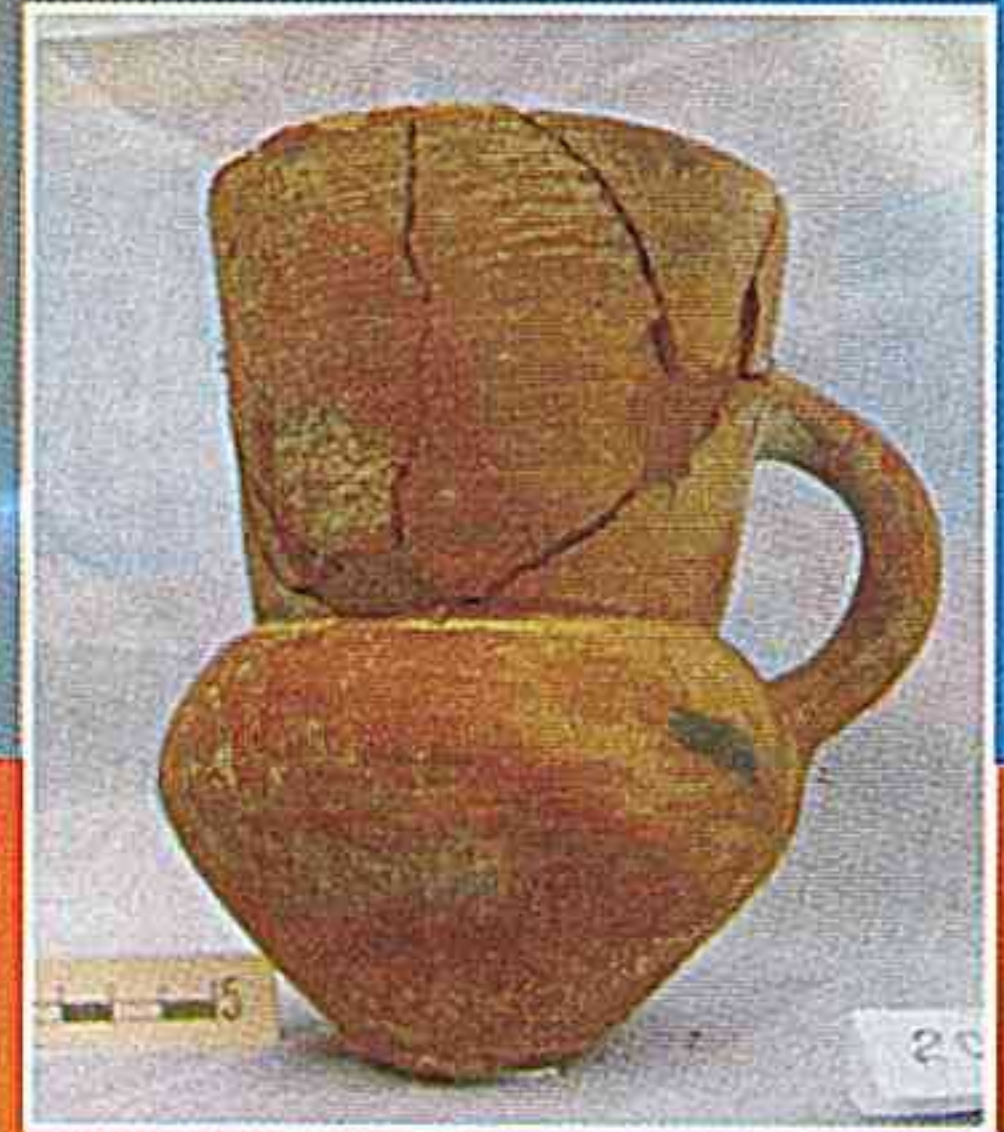

день можете оказаться в трех временах года – палящем солнечном лете с плодоносными низменностями, у подножья горы - с весной, обильной цветами, а высоко в горах, покрытых снегом, вы будете свидетелем холодной зимы.

Видя, как в результате продолжительных ливневых дождей, двигаясь с большой скоростью с высоких гор в воды Араза, потоки сели передвигают исполинские речные камни понимаешь, что всемирный потоп не легенда, и начинаешь верить в реальность произошедших событий. Существует Нахчыванский вариант этой легенды, о котором не знают европейские ученые. И неслучайно что, в Нахчыва-

dərə Nuh peyğəmbərin adı ilə bağlıdır. Gerçəkdən də dünyanın qədim sivilizasiyasının o zamankı mərkəzi sayılan İki çay arasından-Mesopotamiyadan təbii fəlakət nəticəsində dağlara pənah gətirən Nuh peyğəmbər Naxçıvan torpağı kimi, onun incisi sayılan Ordubad kimi bu dünyanın cənnətini buradan başqa harada tapa bilərdi? Möcüzədir ki, bu dağlarda, bu dərələrdə bitən hər bir bitki qida üçün yararlıdır. Üzüm, alma, armud kimi meyvələrin yabani növlərinə Naxçıvan dağlarında indi də rast gəlmək olar.

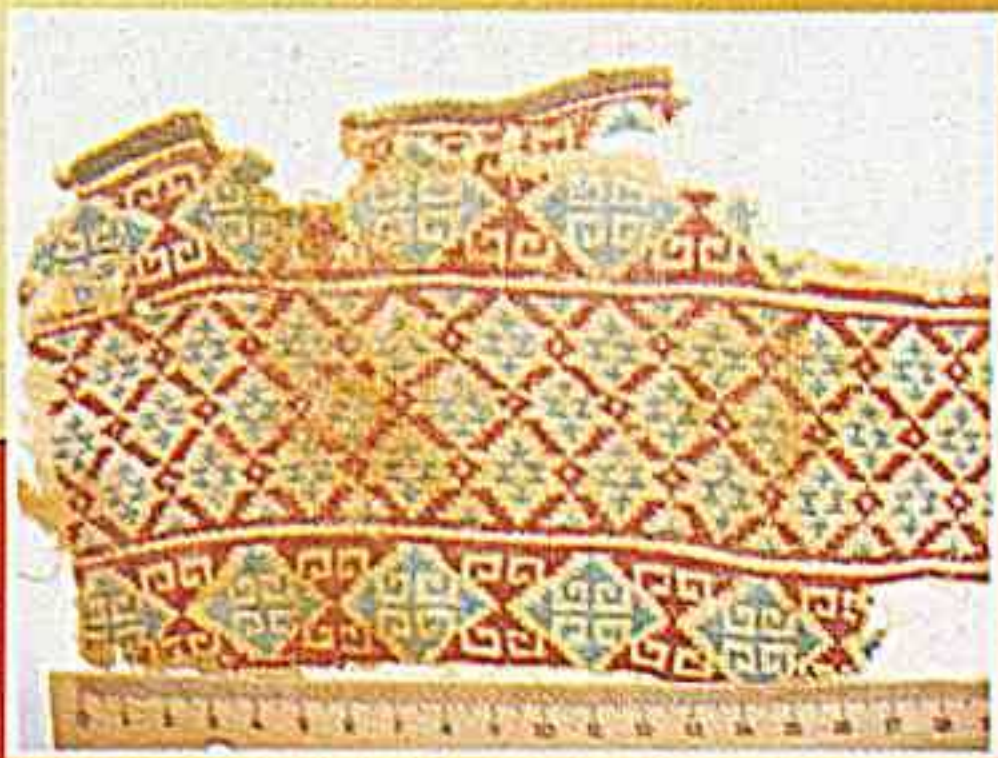
the Nakhchivani turks tenth of village, mountain, valley are closely connected with the name of the prophet Noah. How the prophet Noah who took refuge from Mesopotomia which was considered the center of world ancient civilization of that time -to the mountain as a result of natural calamity could find world heaven in other places except land of Nakhchivan and its pearl Ordubad. It is wonder that every plant growing in these mountains, these valleys is useful for food. One can still come across in Nakhchivan mountains with wild sorts of cultivated fruits such as grape, apple, pear from very ancient times.

не десятки турецких сел, горы и долины связаны с именем пророка Ноя. Из Месопотамии, считающейся в то время центром мировой цивилизации, пророк Ной, спасаясь от Всемирного потопа нашел пристанище на Нахчыванской земле, в том числе в Ордубаде, считавшимся земным раем. Удивительно то, что каждое растущее в этих горах, ущельях растения словно созданы для человека. В настоящее время в горах Нахычевана еще можно встретить дикие сорта винограда, яблок, груш, окультивированных в давние времена.

Прогуливаясь по горам Ордубада невозможно не наслаждаться красотами высокогорной Гей Геля, не

Ordubad dağlarını gəzərkən Göy gölün gözəlliklərindən ləzzət alıb Sakqarsu çayında üzünü yummaq, Tivinin şəfalı bulaqlarından dadmaq mümkün deyil!

Naxçıvan diyarının bir parçası olan Ordubadın nə qədər zəngin təbiəti varsa, ondan daha artıq qədim tarixi, qədim mədəniyyəti vardır.

Əgər Naxçıvanın zəngin tarixini öyrənmək, onun salnaməsini vərəqləmək istəyirsinizsə Muxtar Respublika ərazisindəki abidələri gəzmək kifayətdir. Burada tarixin hər dövrünə aid abidə vardır. Bu abidələr qədim mədəniyyətimizin necə yarandığını və mərhələ-mərhələ necə inkişaf etdiyini aydın göstərir. Tunc döv-

While walking about Ordubad mountains, enjoying the beauties of "Goy Gol" (Blue lake) it is impossible not to wash face in the river of Sakqarsu, not to taste Tivi's cold springs!

The more land of Nakhchivan, and one of its part Ordubad have rich nature, the more it has an old history, ancient culture. If you want to learn and look through the history of Nakhchivan it is enough to visit monuments situated in the areas of Autonomous Republic. There is a monument belonging to every period of history. These monuments show clearly how our culture has appeared and developed stage by stage. Researches made in the mountain of Plovdag which preserved settlements and

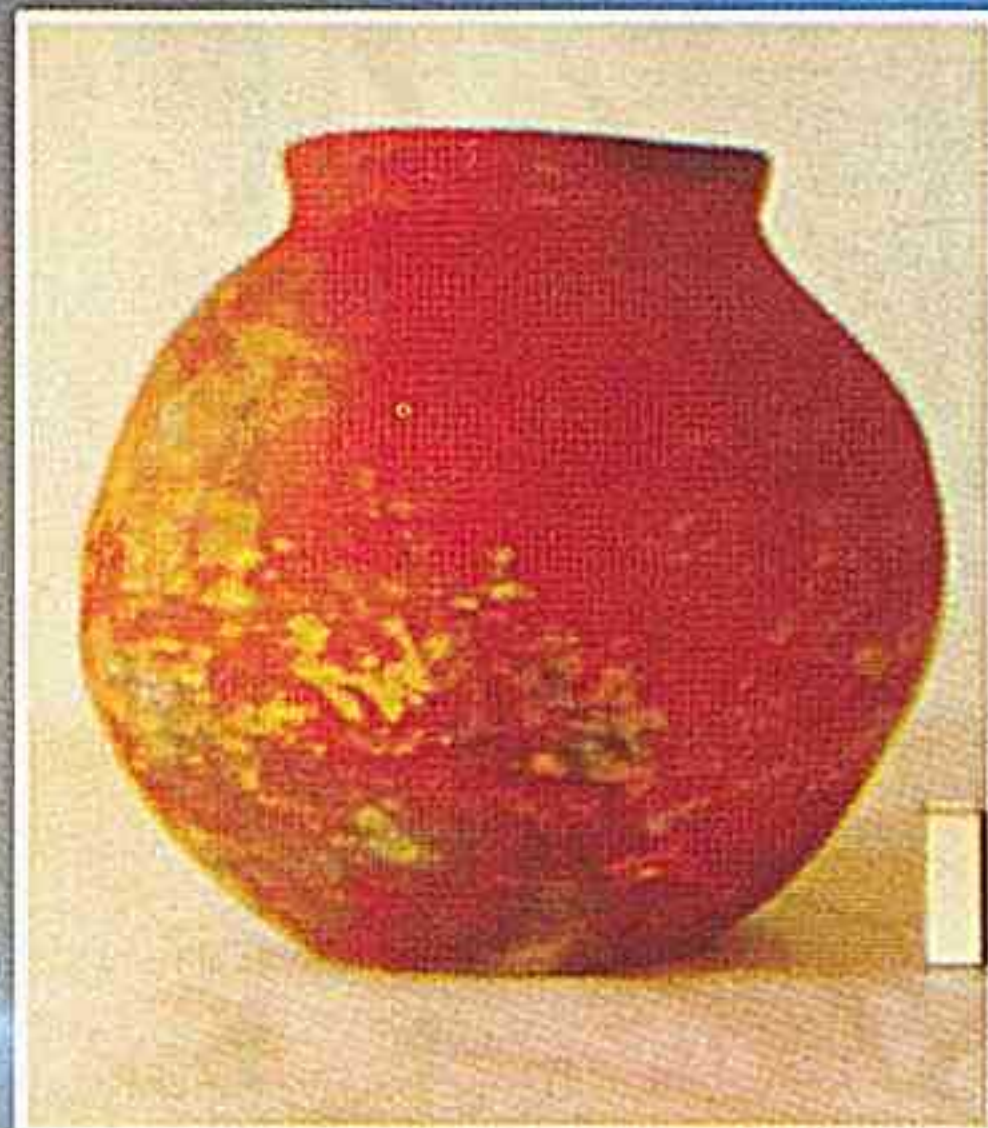
омыть лицо в реке Сакгарсу и не выпить воды из целебного источника Тиви.

Насколько богата природа Нахчывана и его уголка Ордубада, настолько же еще больше богат край своей древней историей и культурой.

Если захотите изучить историю и перелистать летопись Нахчывана, то достаточно посмотреть памятники, находящиеся на территории автономной республики. Здесь имеются древности относящиеся к каждой эпохи истории. Эти памятники поэтапно показывают как возникла и развивалась наша культура. Исследования архитектурного ансамбля Плов-

rünün bütün mərhələlərinə aid yaşayış yerlərini və qəbir abidələrini qoruyub saxlamış Plovdağ abidəsində aparılan tədqiqatlar bölgənin qədim dövrlərdən Cənubi Qafqazın şimal-qərb əraziləri, yaxın Urmiya ətrafı, və uzaq Mesopotamiya ilə sıx iqtisadi-mədəni əlaqələrinin olduğunu göstərir.

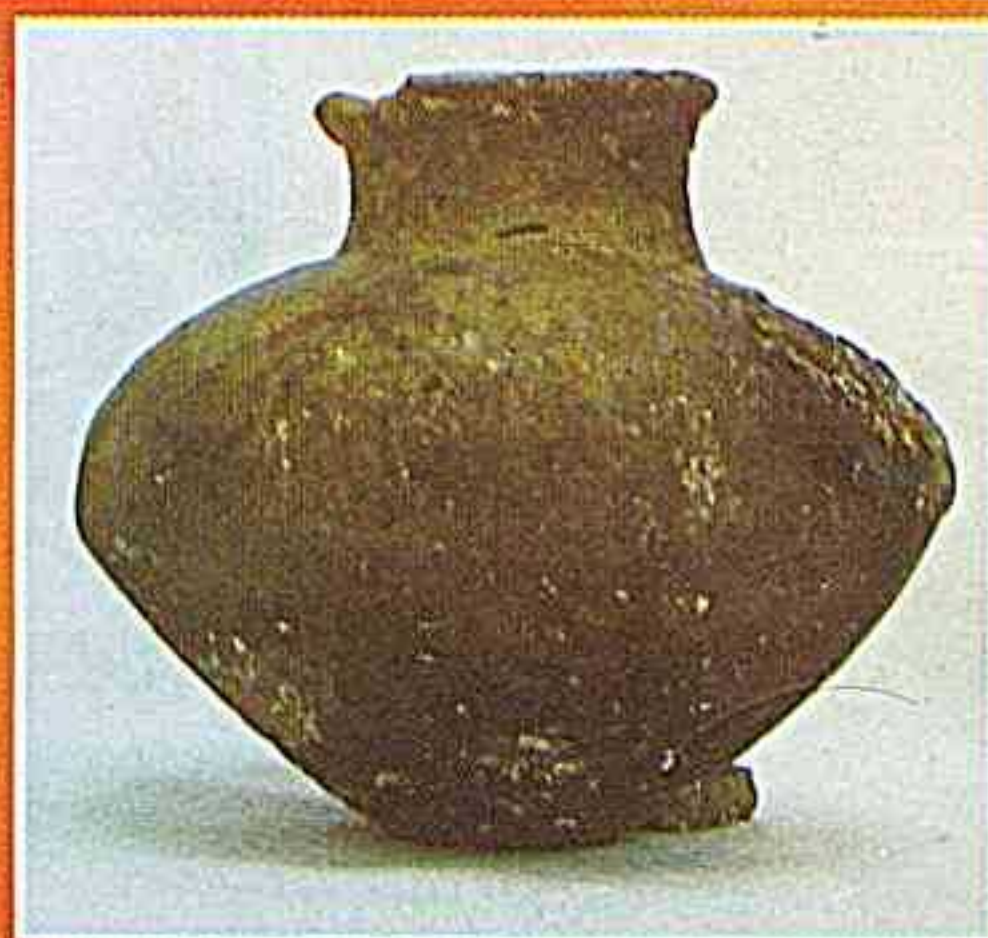
Ordubad abidələri ən çox bol sulu Gilan çay vadisində cəmlənmişdir. Vadidə Manna və Midiya dövrlərinə aid çoxlu qala və nekropollar da vardır. Bəlkə Assur hökmdarı II Aşşurnasirapalın salnamələrində adı çəkilən Arduba şəhəri elə bizim Ordubaddır.

grave monuments concerning all stages of the Bronze age indicate that this region has close economic-cultural relations with places surrounding Urmia, Mesopotamia and north-east areas of the South Caucasus.

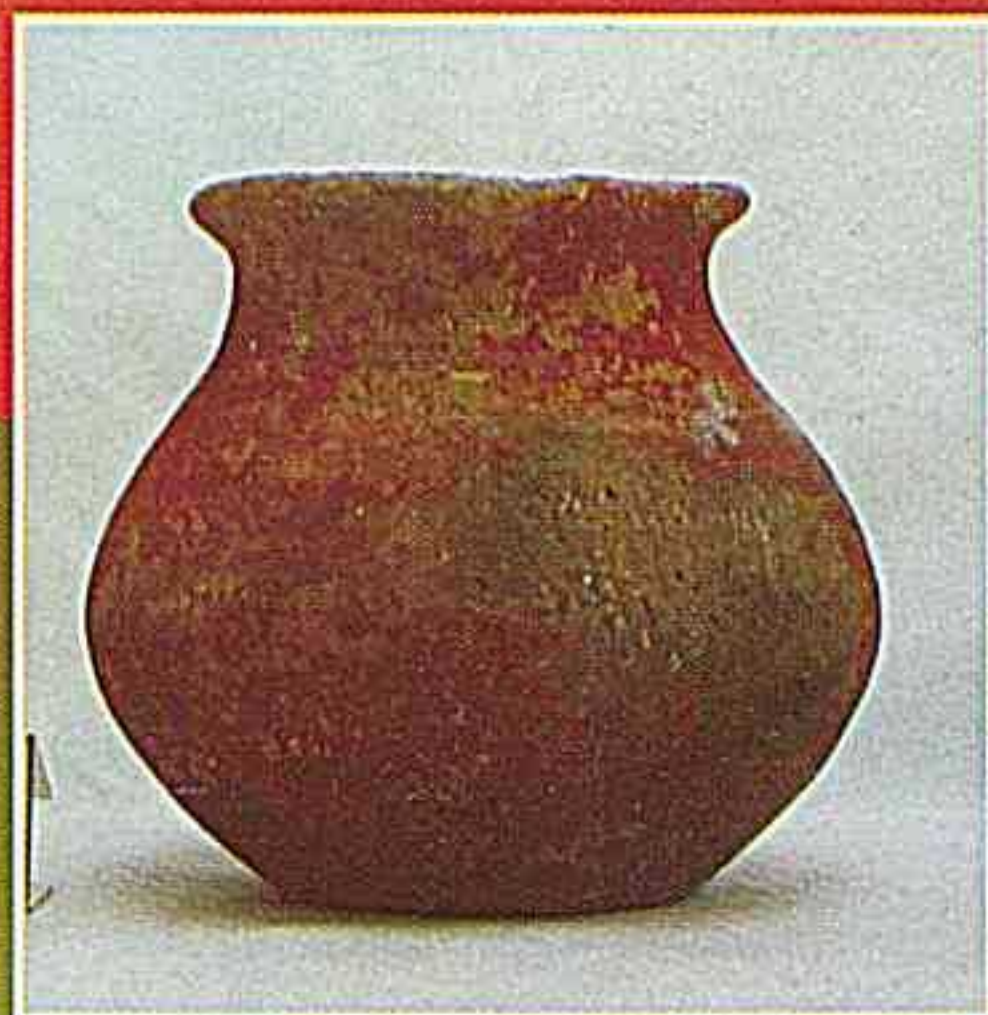
Ordubad monuments are situated in the valley of the river of Gilan with abundant water. There are lots of castles and necropolises in the valley belonging to Manna and Midia periods. The city of Arduba (uru-Ardupa-Arduba) cited in Ashshurnasirapal II-nd's hannas might be our Ordubad.

Material-cultural examples obtained as a result of archaeological excavations show that trades of metallurgy, pottery and weaving have developed very

даг, который сохранил в себе поселения и усыпальницы всех периодов бронзового века, показали, что этот регион с древнейших времен имел тесные культурно-экономические связи с близлежащими землями Урмии, Месопотамии и северо-западными районами Южного Кавказа.

Памятники Ордубада, в основном, разместились в долине многоводной реки Гилан. В долине расположено много некрополей и крепостей, относящихся к эпохе древнейших государств на исторической территории Азербайджана: Манны и Мидии. Не исключено, что упоминающийся город по имени Ардуба в рукописях ассирийского царя Ашшурнасирапала II и есть наш Ордубад.

Arxeoloji qazıntılar nəticəsində əldə edilən maddi mədəniyyət nümunələri burada metalışləmə, dulusçuluq və toxuculuq sənətlərinin yüksək inkişaf etdiyini göstərir. Ordubad ərazisindəki XI-XII əsrlərə aid Kiran (Xaraba-Gilan) türbələri, XIV əsrə aid Der türbəsi Naxçıvan memarlıq məktəbinin nadir nümunələrindəndir. Kiran (Xaraba-Gilan) türbələrinin bir neçəsi bu məktəbin banisi Əcəmi Əbubəkr oğlunun öz əli ilə tikilmişdir.

Min illər bundan əvvəl Araz vadisində mədəniyyətin və sənətkarlığın inkişaf etdiyi şəhərlər salan babala-

much here. Kiran (Kharaba-Gilan) tombs belonging to XI-XII centuries, the tomb of Der belonging to XIV century are rare examples of architectural school. Acami, son of Abubekr, the founder of this has worked on some tombs of Kiran (Kharaba-Gilan).

Our grandfathers who established cities along the river of Araz thousands years ago where culture and craftsmanship were developed have created pictorials-descriptions on rocks on the top of the mountains which secrets haven't revealed yet. Gamigaya descriptions reflect the Ordubad's daily life styles, outlook and their beliefs in future.

Образцы материальной культуры, найденные в результате археологических раскопок, говорят о высоком уровне развития гончарного, ткацкого ремесел и металлообработки. Мавзолей Киран (Хараба-Гилан), Дер, соответственно относящиеся к XI-XII и XIV векам, являются одними из редких образцов архитектурной школы Нахчывана. Несколько мавзолеев Кирана (Хараба-Гилан) были сооружены одним из основателей этой высокой архитектурной школы - самим Аджемии-ибн-Абубекром.

Наши предки, основавшие города с развитой культурой и ремеслами вдоль реки Араз, на вершине гор оставили нерасшифрованные наскальные из-

rımız uca dağların başında, sirləri hələ də tam açılmamış qaya üstü təsvirlər yaratmışlar. Gəmiqaya təsvirləri qədim ordubadlıların çoxsahəli təsərrüfatının, gündəlik həyat tərzini, dünyagörüşünü və gələcəyə inamlarını əks etdirir.

Ordubad abidələri ilə tanış olarkən Gəmiqayaya gedən yolun üstündə, Xaraba-Gilan şəhər yerinin və Plovdağ abidələrinin yaxınlığında, kəhriz sularının çıxdığı yerdə, gölün kənarında yerləşən Qapıcıq muzey-restoranında dincəlib Ordubad mətbəxinin ləzzətini dadar və bu mətbəxə aid söylənilən müəmmalı “iki çay bir çörək əvəzidir” ifadəsinin nə demək olduğunu bilərsiniz!

While getting acquainted with Ordubad monuments you should taste Ordubad cuisine having rest in Qapıcıq museum-restaurant situating on the way to Gemigaya, nearby to Kharaba-Gilan and Plovdag monuments, places where middle-aged underground water runs, on the lakeside and could understand the mysterious expression “two tea is better than a bread” concerning this cuisine!

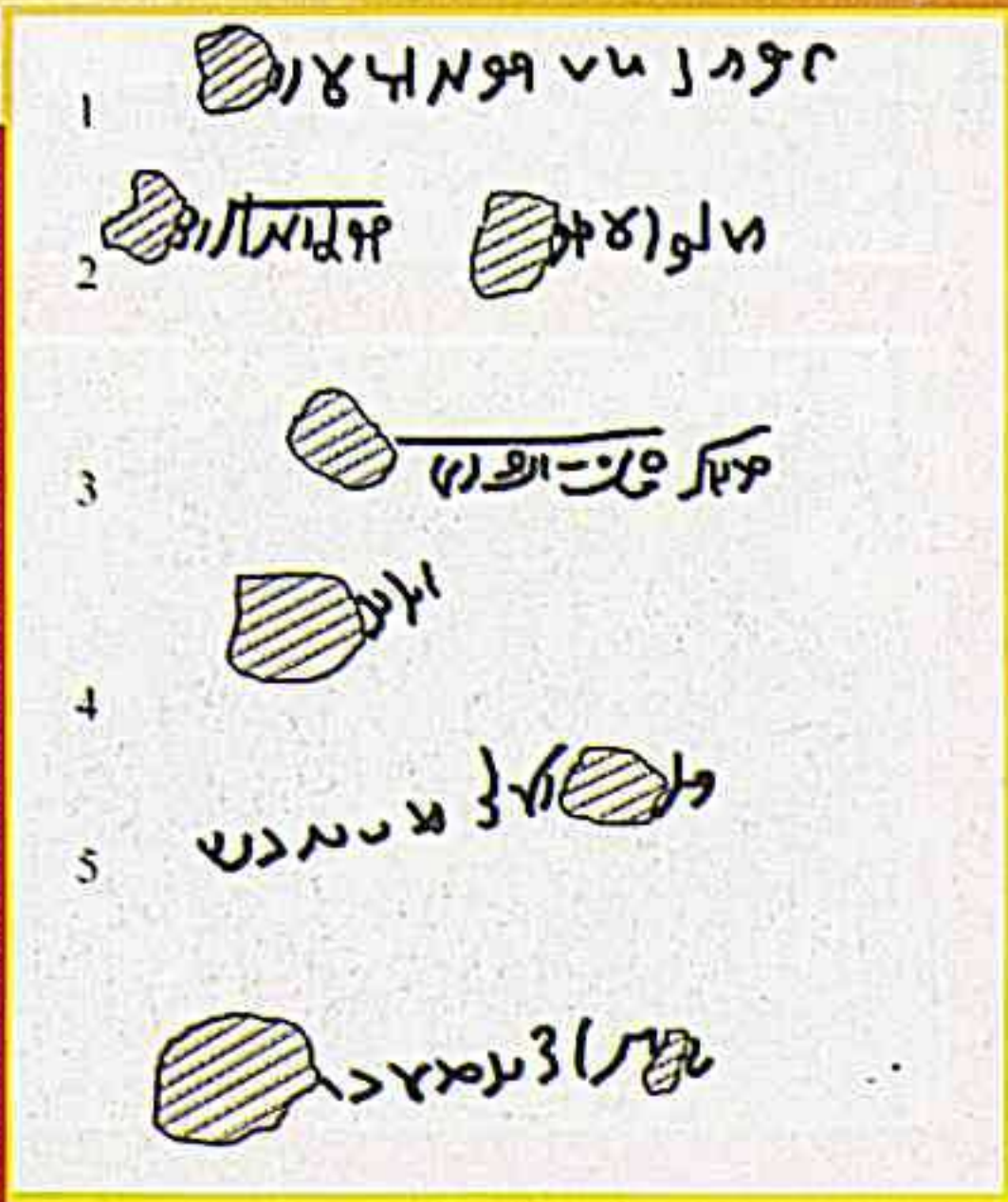
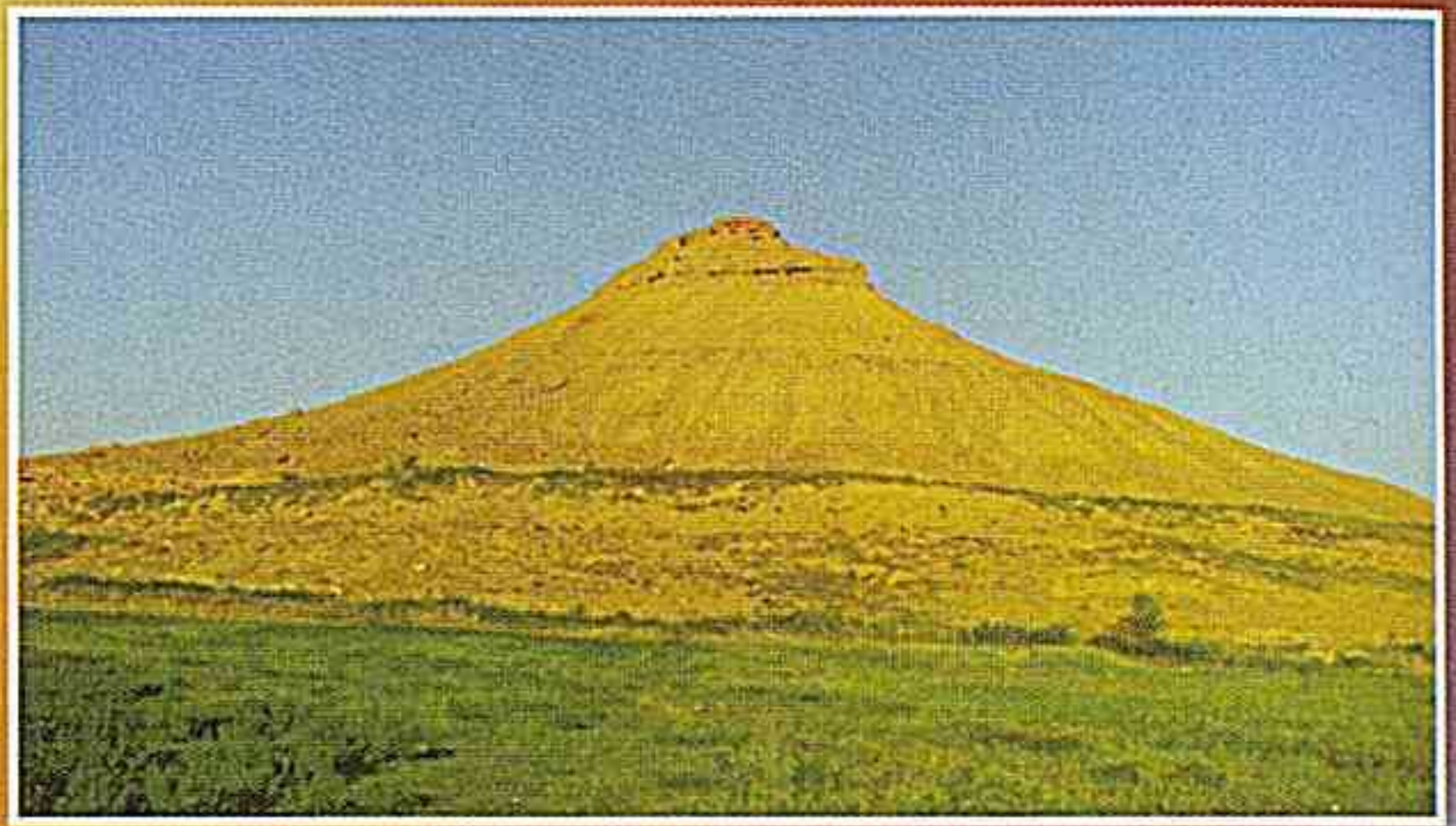
ображения. Изображения на Гемигая отражают хозяйство, ежедневный образ жизни древних жителей края, их мировоззрение и веру в будущее.

Знакомясь с памятниками Ордубада, не забудьте попробовать Ордубадскую кухню в ресторан-музее Гапыджыг, расположенным на пути к Гемигая, неподалеку от Хараба-Гилан и архитектурного ансамбля Пловдаг, на берегу озера, рядом со средневековым источником грунтовых питьевых вод. И тогда вы поймете знаменитое выражение в адрес ордубадской кухни – «два чай заменяют один хлеб».

Ucahvar. Memarlıq kitabəsi

Plovdağ yaşayış yeri. E.ə. II minillik.
Settlements in Plovdag. II millenium B.C.
Поселение Пловдаг II тысячелетие до н.э.

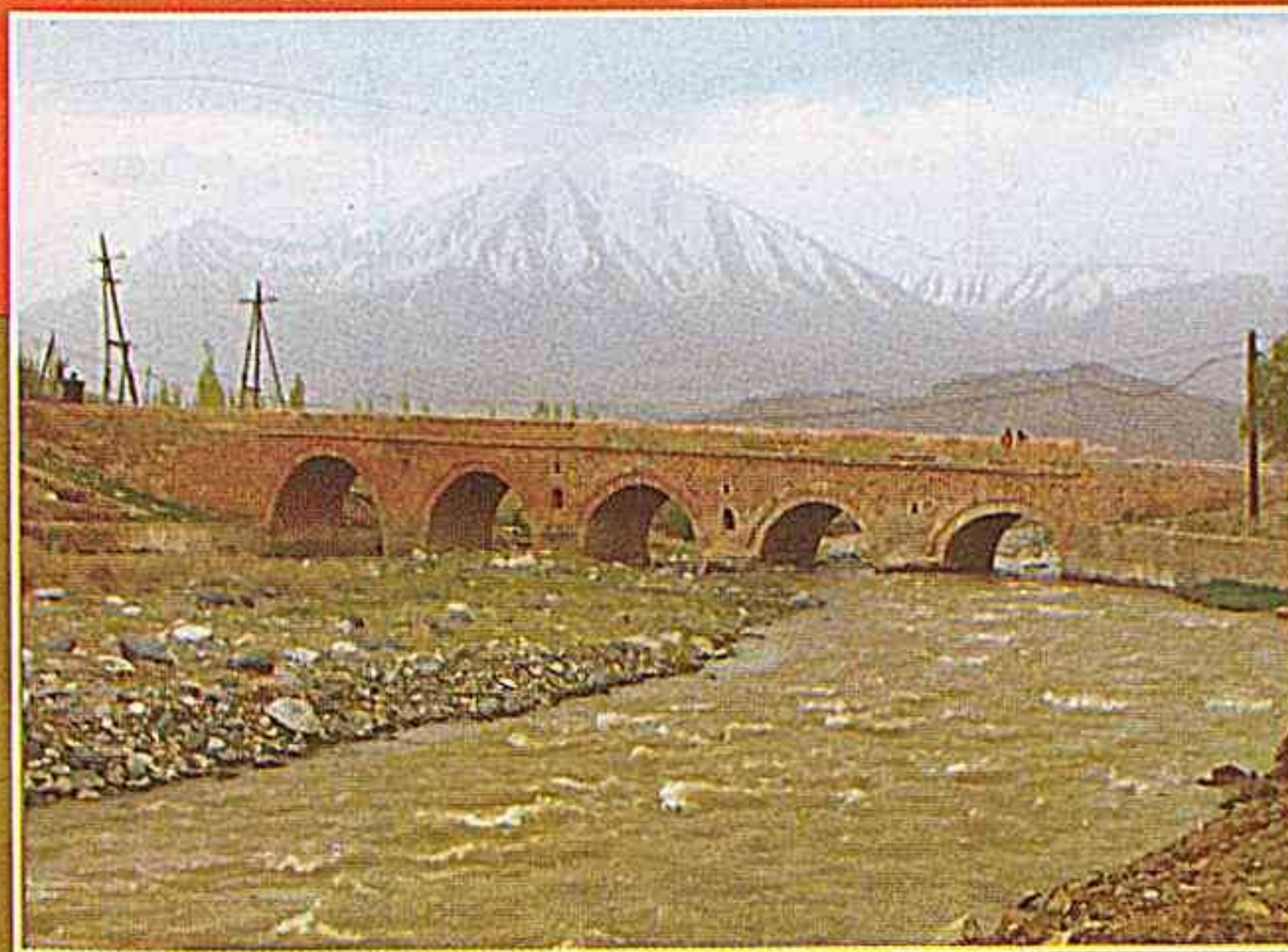
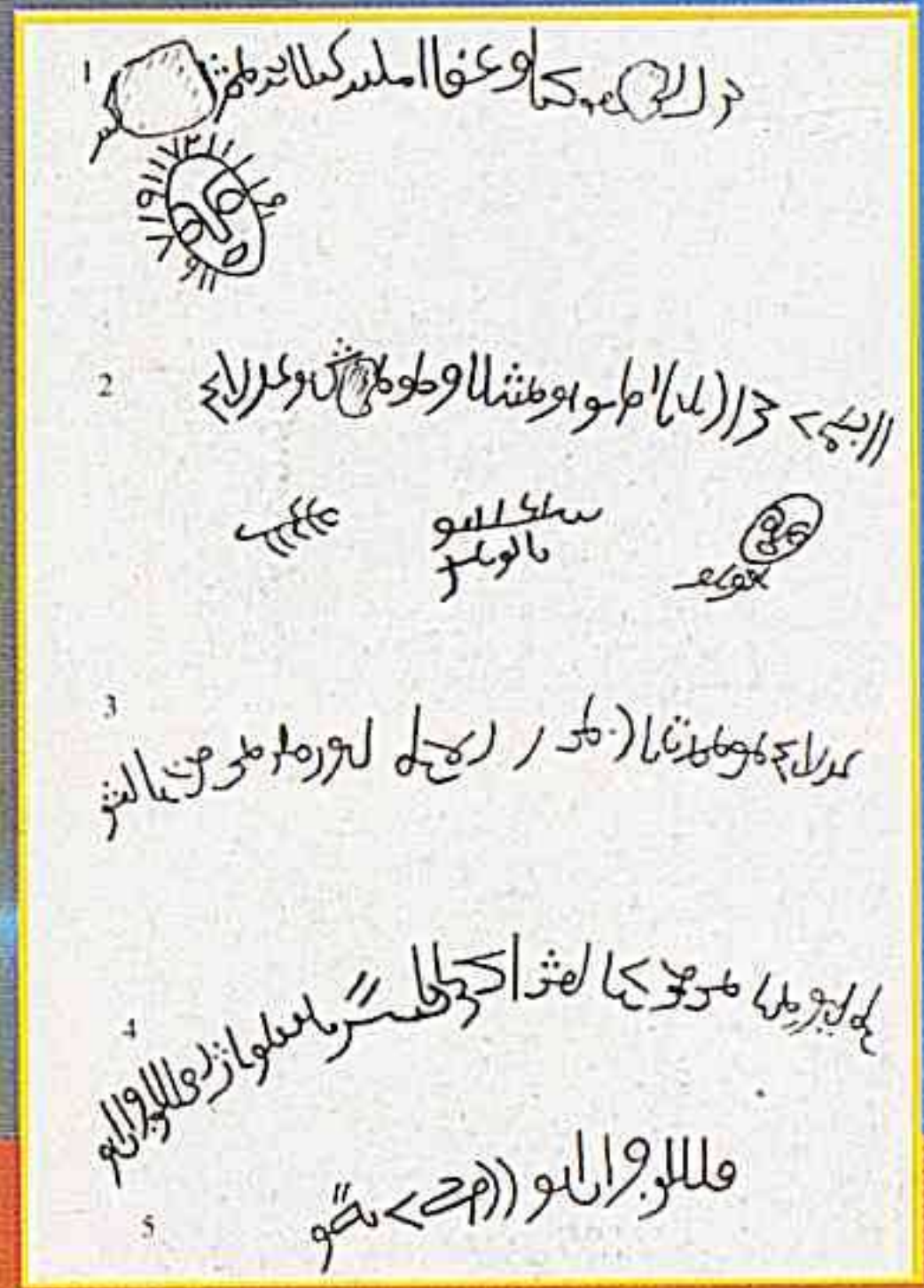
Baş-dizə qəbristanlığında XV əsrə aid qoç heykəli.
The statue of ram in "Bash-dize" cemetery belonging to XV century.
Намогильный камень в виде барана на кладбище Баш-дизе (XV в.)

Der türbəsi. XIV əsr. XIV-XV əsrlər Aza şəhərinin qəbristanlığı.

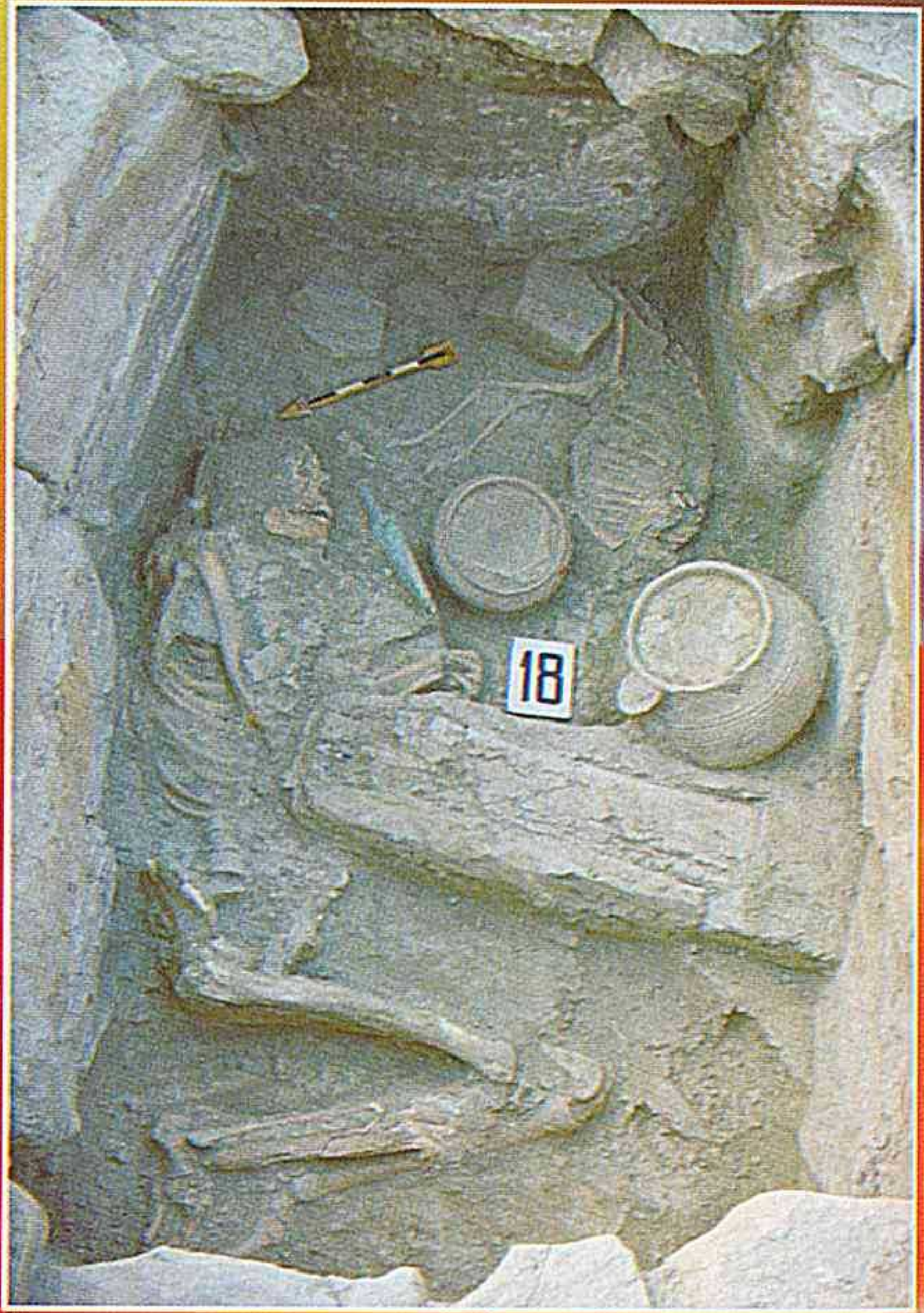
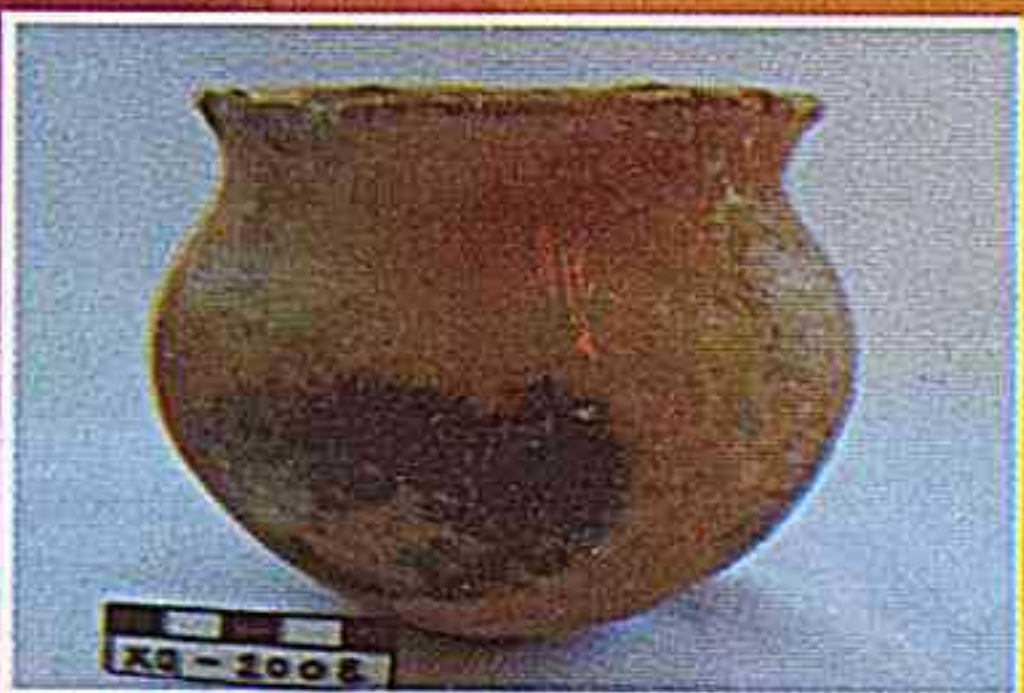
The tomb of Der. XIV century. Cemetery of the city of Aza belonging to XIV-XV centuries.

Мавзолей Дер (XIV в.) - Кладбище г. Аза, (XIV-XV вв.)

Aza körpüsü.
The bridge of Aza.
Мост Аза

Qəbilə başçısı və eyni zamanda hərbi başçı olmuş şəxsin kurganaltı sərdabəsi. E. ə. II minilliyin ikinci yarısı.

Kurganate tombs of the leader of the tribe and at the the same time military leader. The second term of II millenium B.C.

Склеп кургана предводителя и одновременно военачальника племени.
(II половина II тысячелетия до н.э.)

Başında tunc asma bəzəklərlə və müxtəlif mincuqlarla bəzədilmiş şiş papaq, çiyində, içərisində 14 oxu olan sadak (ox qabı) və yanında dəvəgözü (obsidian) daşından bıçaq dəfn olunmuş bizim yerlərin "amazonkası". E.ə. II minilliyin ikinci yarısı.

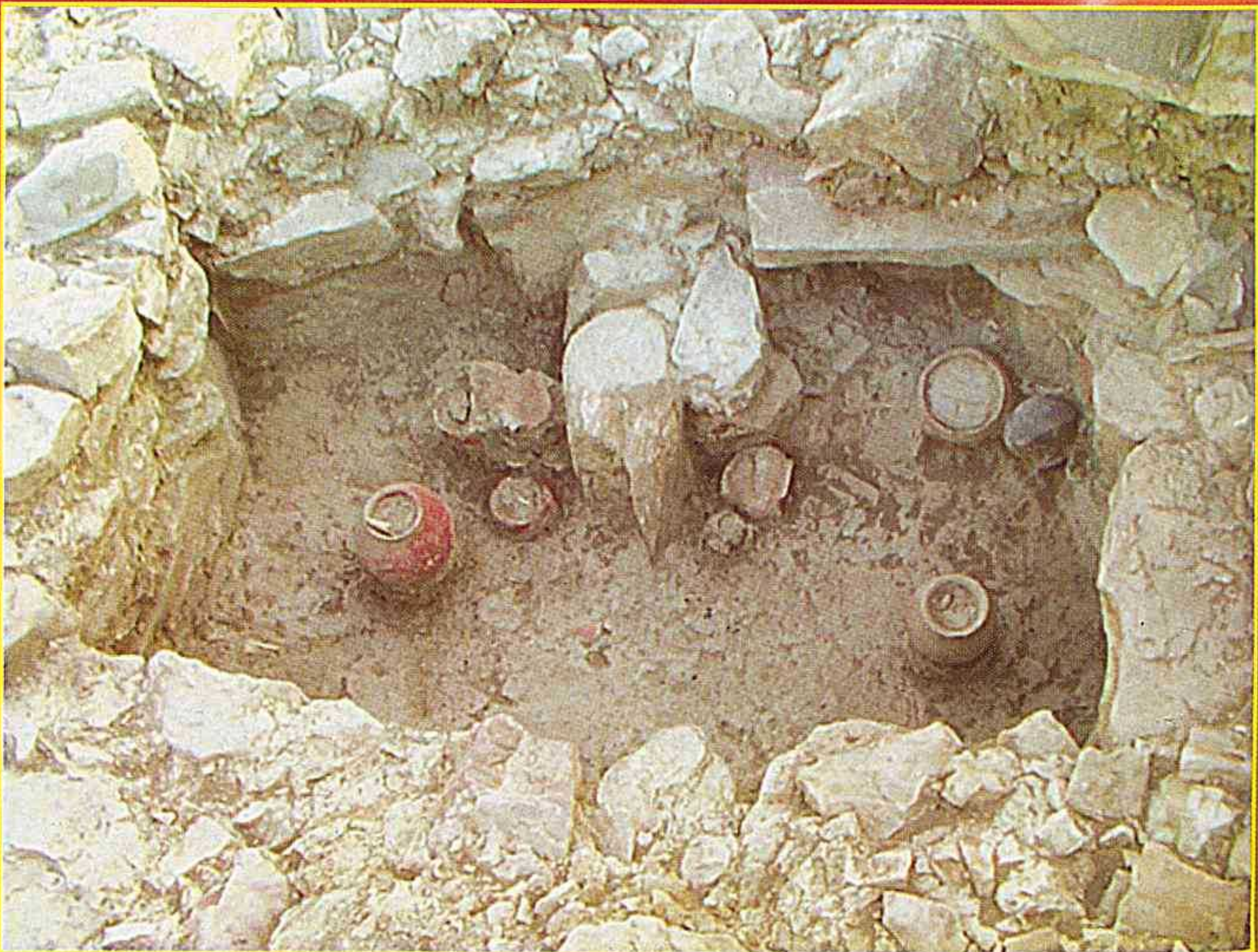
Our places' "amazonians" buried with sharp cap decorated with bronze hanging ornaments and different beads on head, sadak (arrow case) with 14 arrows on the shoulder, the knife made of cameleye (obsidian) nearby. Second term of II millenium B.C.

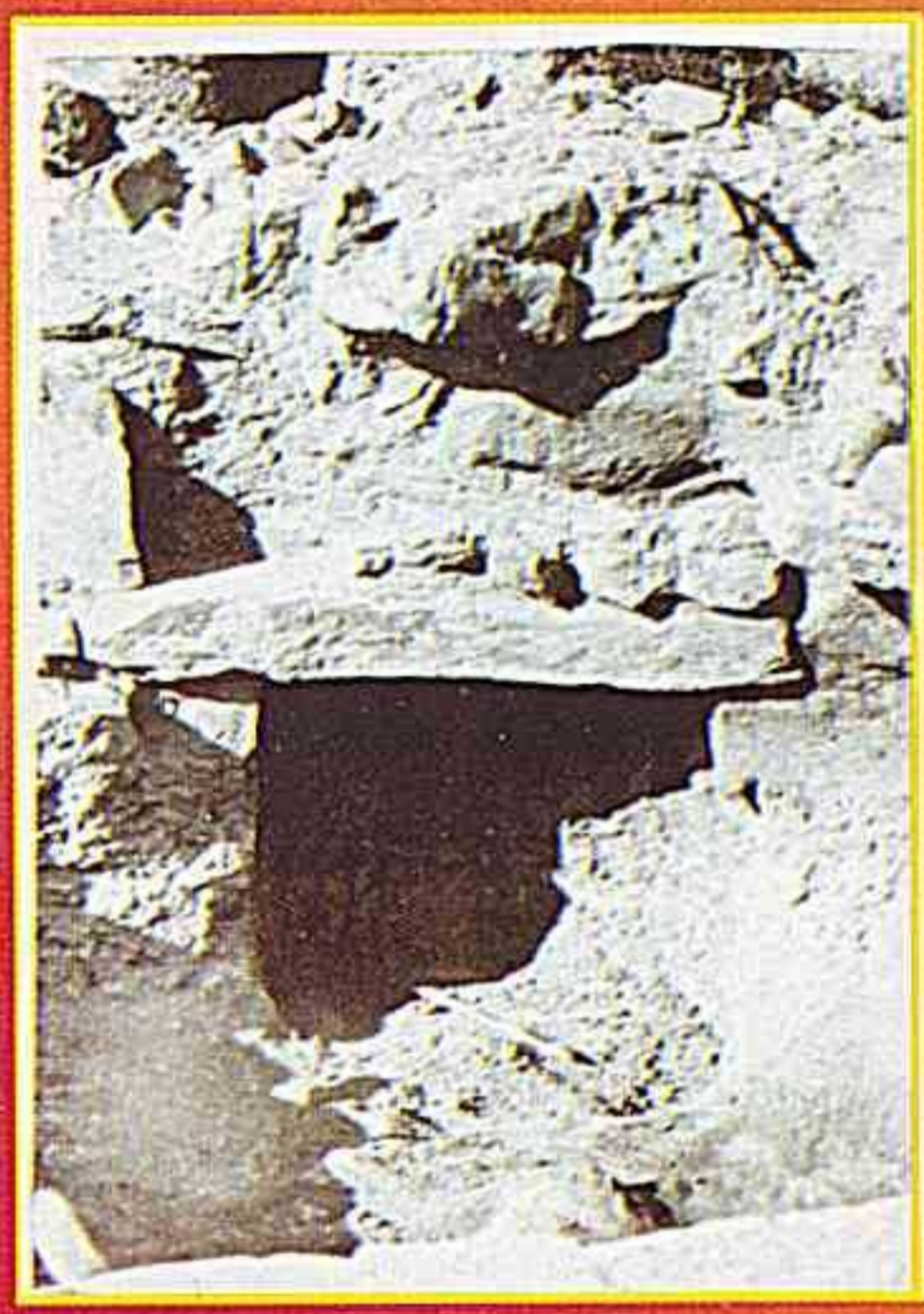
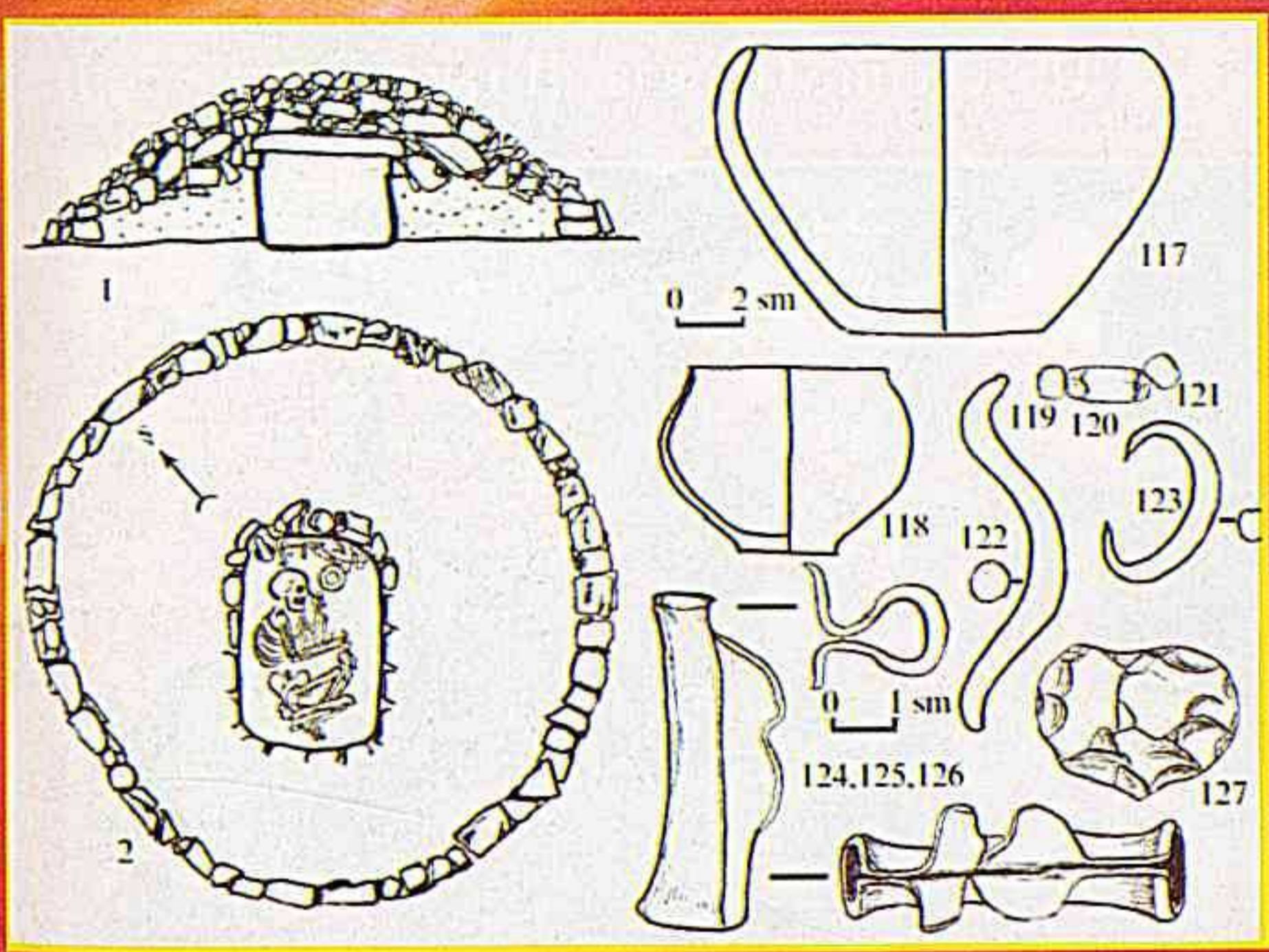
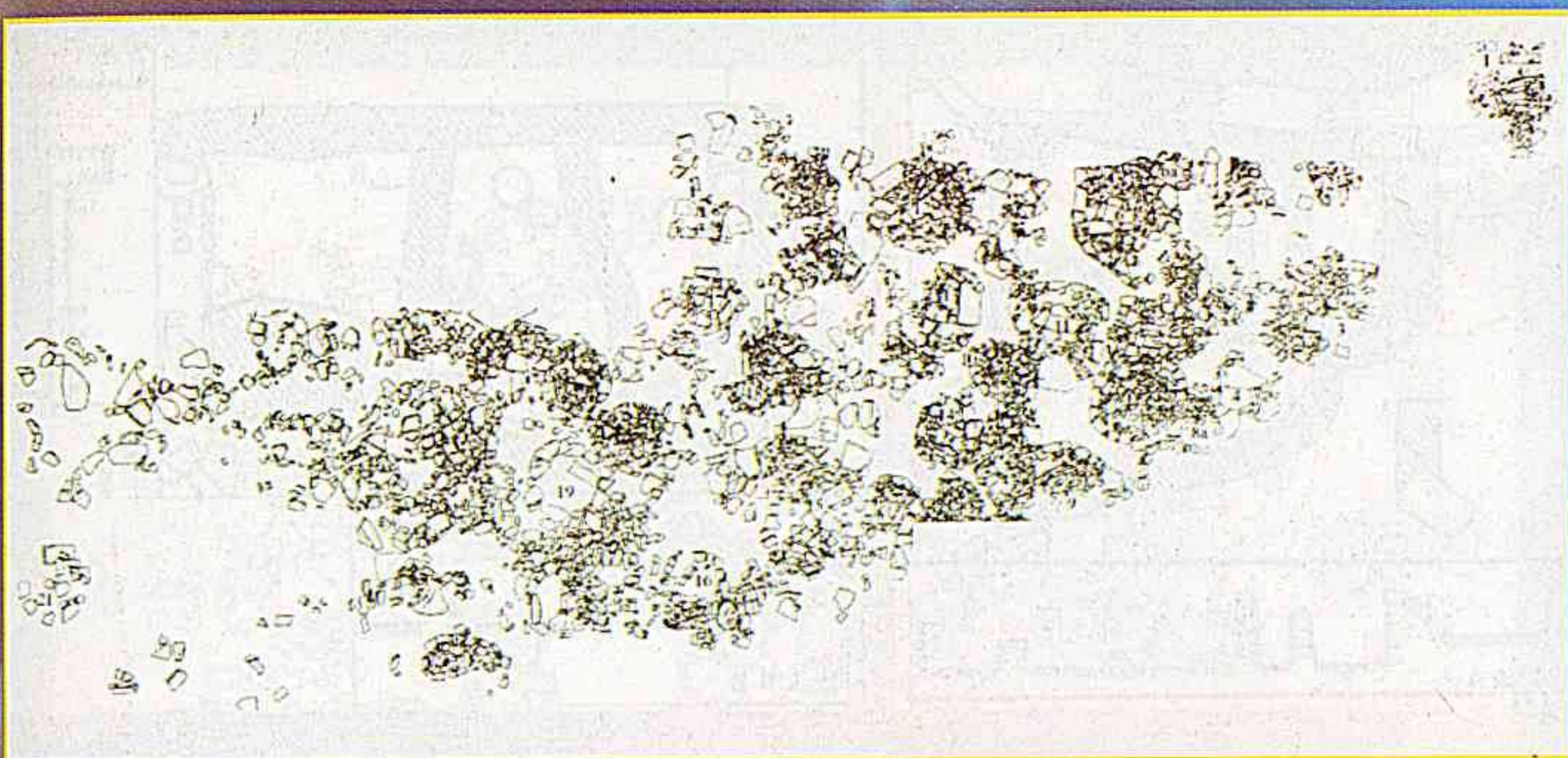
Местная "амазонка" в головном уборе, с бисером и бронзовыми украшениями; на плече колчан с 14-мя стрелами; рядом нож из обсидиана.

Plovdağ nekropolunda e. ə. II minilliyə aid kurganın qurbangahı.
Kurgan altar in Plovdag necropolis belonging to II millenim B.C.
Жертвенник кургана II тысячелетия до н.э. в некрополе Пловдаг

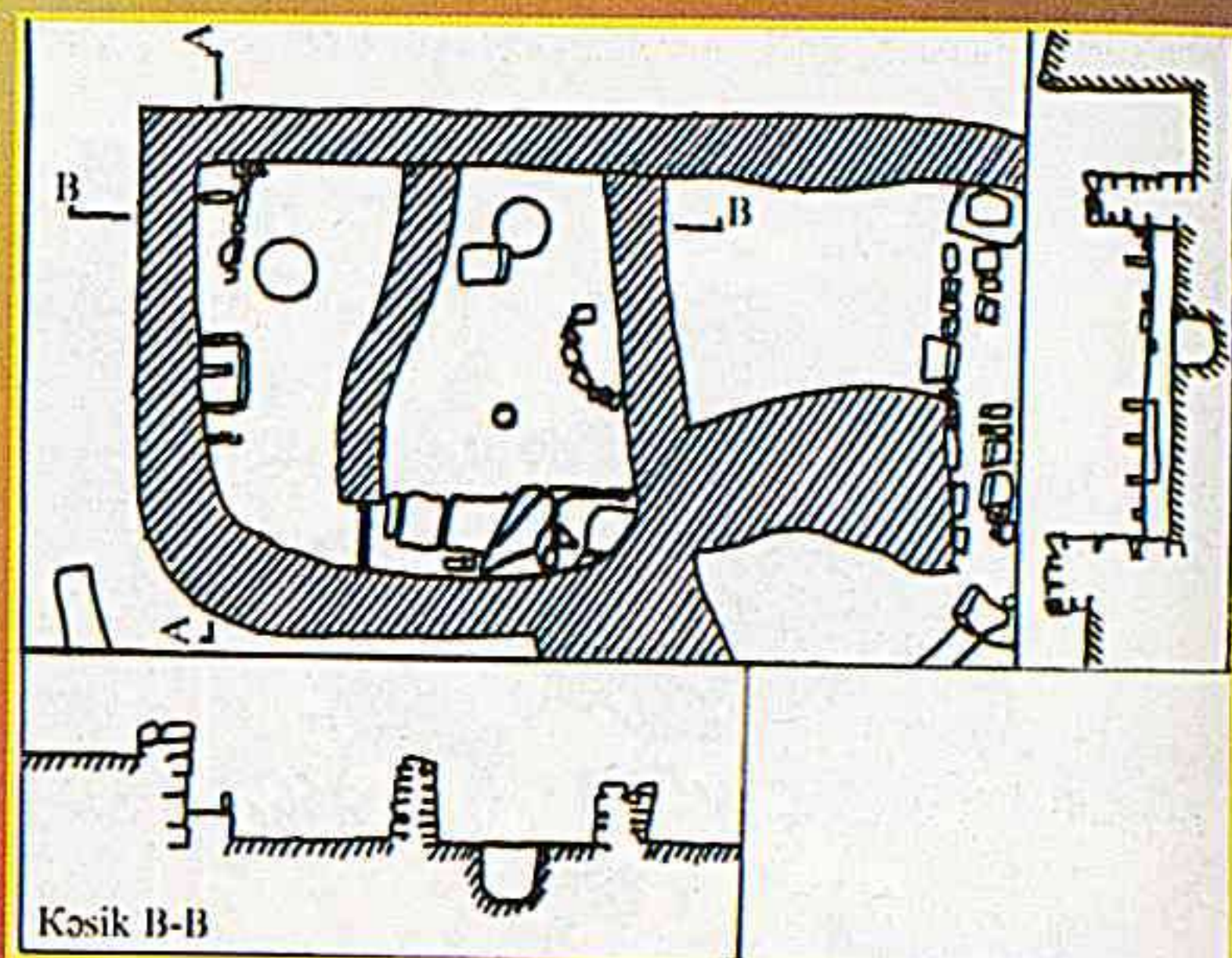
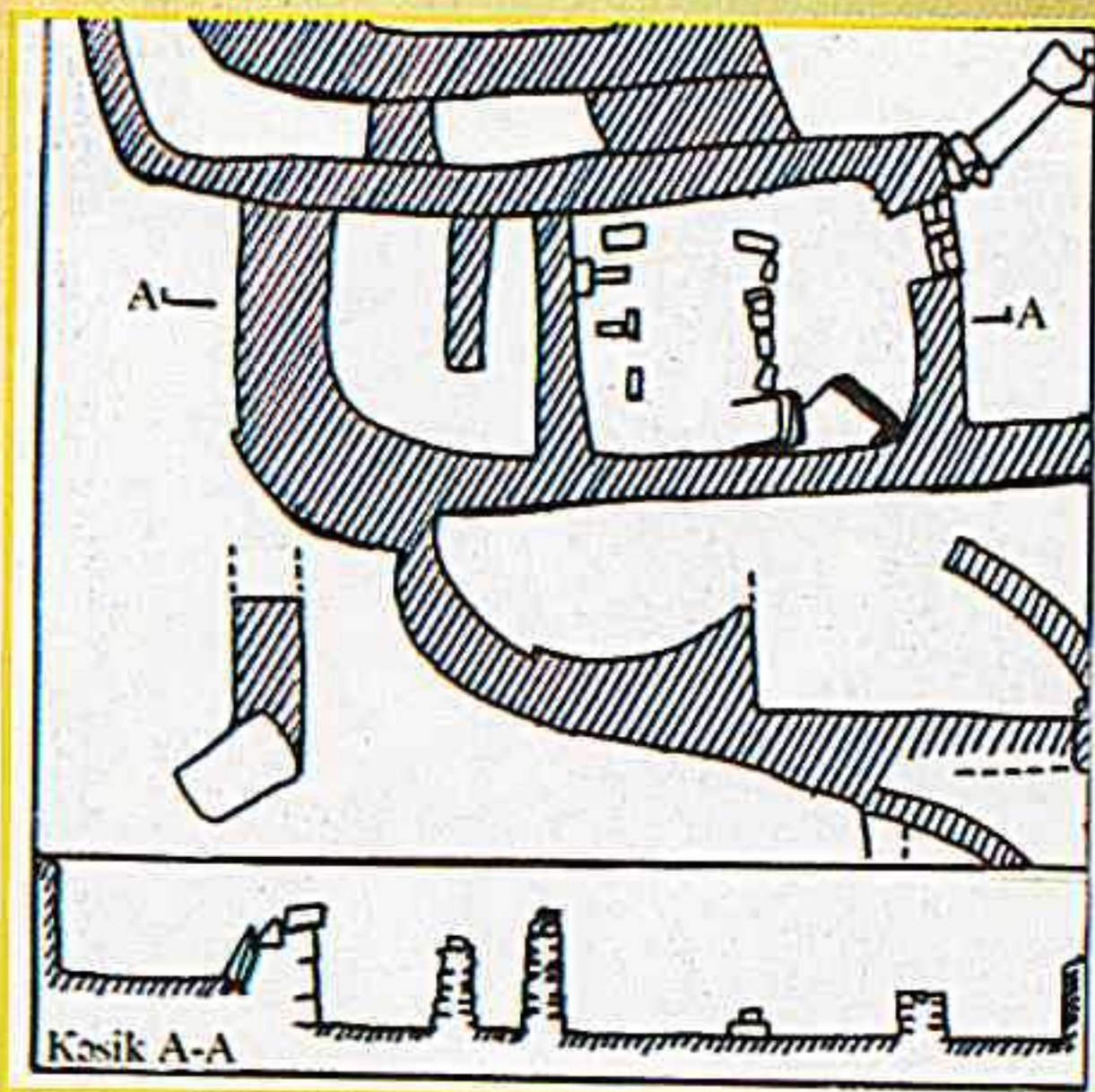

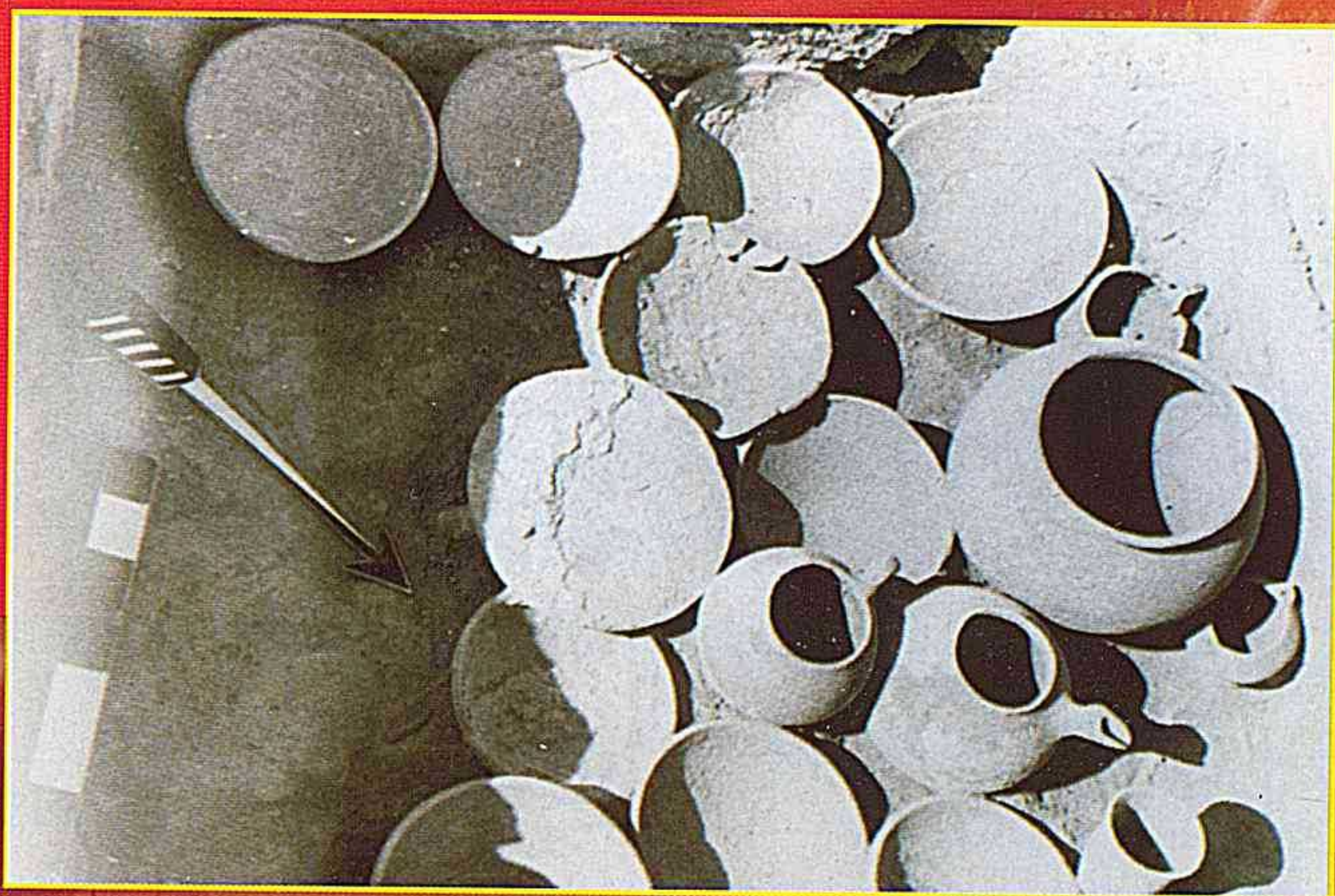
Plovdağ nekropolundan tapılmış Tunc dövrünə aid gil qablar.

Clayey plates found in Plovdag necropolis belonging to the Bronze age.

Пловдаг. Подкурганная усыпальница (начало II тысячелетия до н.э.).

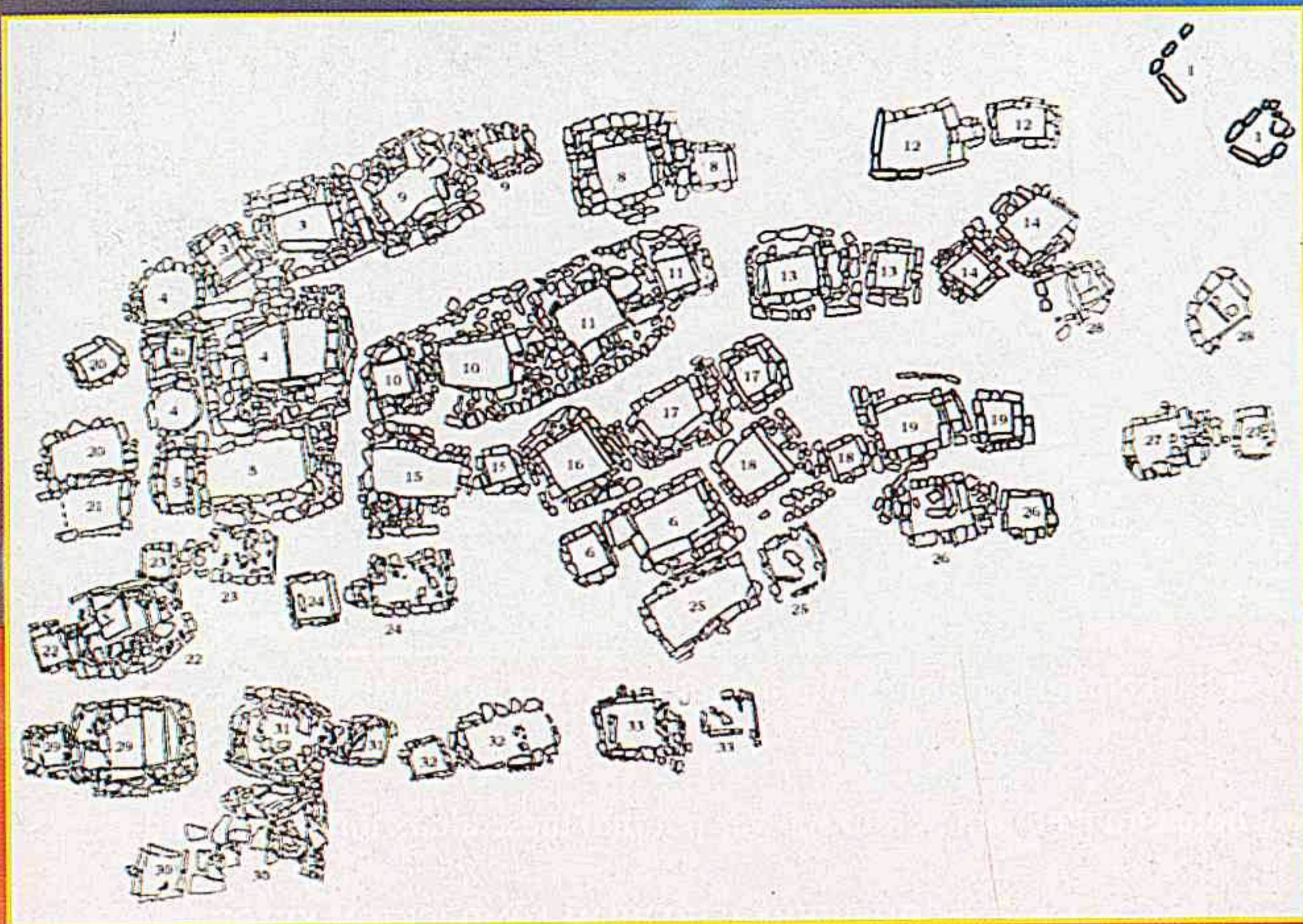
Plovdağ yaşayış yeri. E.ə. II minillik.
Settlements in Plovdag. II millenium B.C.
Поселение Пловдаг II тысячелетие до н.э.

Bu qubangahlara təqribən 3 min il bundan əvvələ aid Ordubad süfrə qablarının tam dəsti (servisi) qoyulmuşdur.

The whole Ordubad table-cloth set was put into these altars three thousand years ago.

Жертвенник с полным комплектом кухонного сервиза
(начало III тысячелетия до н.э.)

Muncuqlutərə nekropolu. E.ə. I minilliyin birinci yarısı.
 The necropolis "Muncuqlutərə". The first term of I millenium B.C.
 Некрополь Мунджуглутепе (I половина I тысячелетия до н.э)

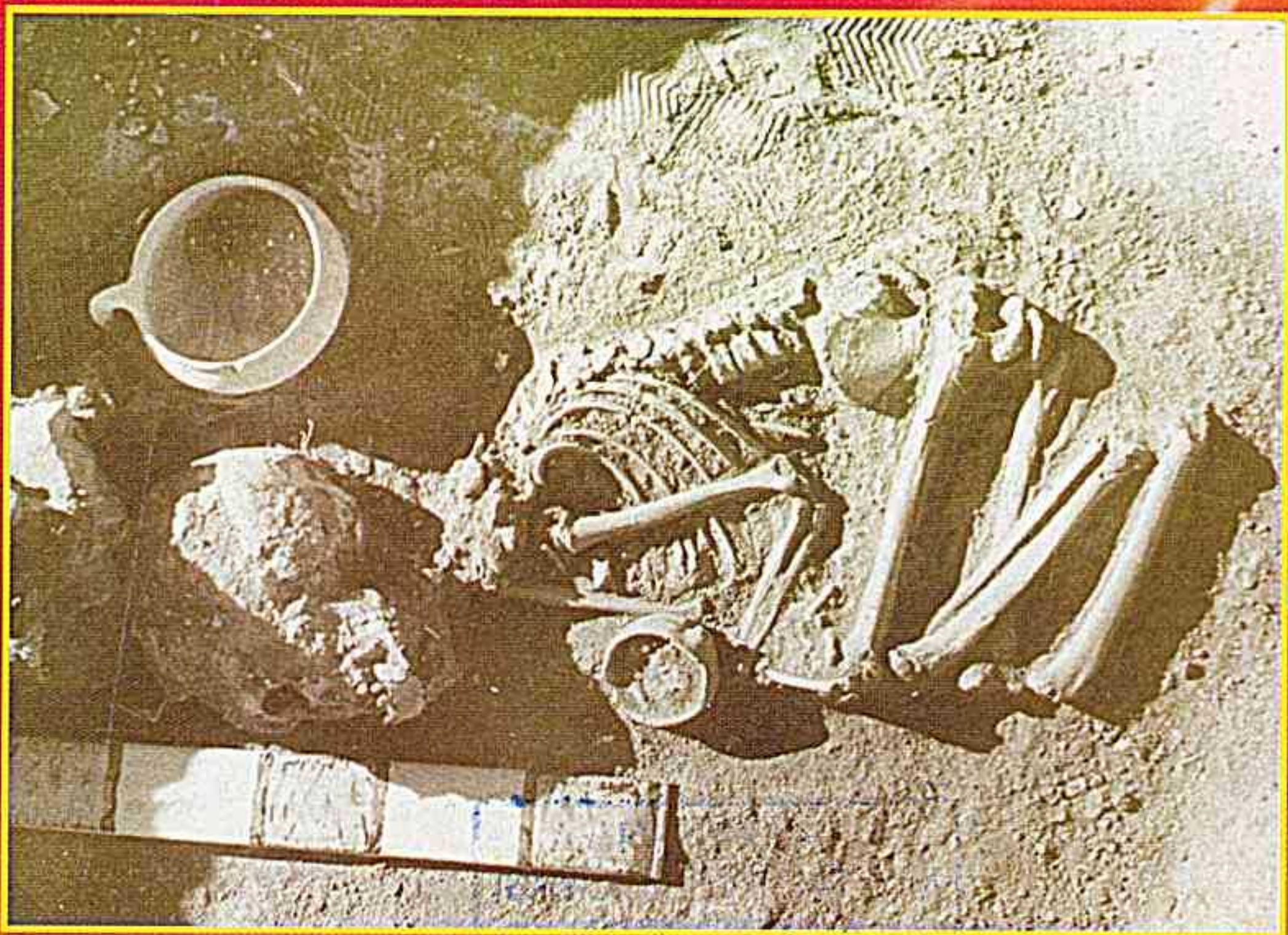

Bu qubangahlara təqribən 3 min il bundan əvvələ aid Ordubad süfrə qablarının tam dəsti (servisi) qoyulmuşdur.

The whole Ordubad table-cloth set was put into these altars three thousand years ago.

Жертвенник с полным комплектом кухонного сервиза (начало III тысячелетия до н.э.)

I Plovdağ nekropolunda torpaq qəbir. Sağ əlində piyalə dəfn olunmuşdur. E. ə. II minilliyin əvvəlləri.

Ground grave in I Plovdag necropolis. He was buried with a goblet in right hand. The beginning of II millenium B.C.

Могила в некрополе Пловдаг I. По правой стороне захоронения кубок (II в. до н.э.)

XII əsrə aid Xaraba-Gilan(Kiran) türbələri. Ehtimala görə burada səlcuq hökmdarlarının sülalə qəbristanlığı olmuşdur

Kharaba-Gilan(Kiran) tombs belonging to XII century. It is suggested that there was dynastic cemetery of seljuk rulers.

Мавзолеи Хараба –Гилан (Киран) XII века. По всей вероятности здесь была усыпальница династии Сельджукских повелителей.

09 Kiran 2013.11

Plovdağ nekropolunda e. ə. II minilliyə aid kurgan.

Kurgan in Plovdag necropolis belonging to II millenium B.C.

Курган II тысячелетия до н.э. в некрополе Пловдаг

II Plovdağ nekropolü. Tunc dövrü.
II Plovdag necropolis. The Bronze age.
Некрополь Пловдаг II. Бронзовый век.

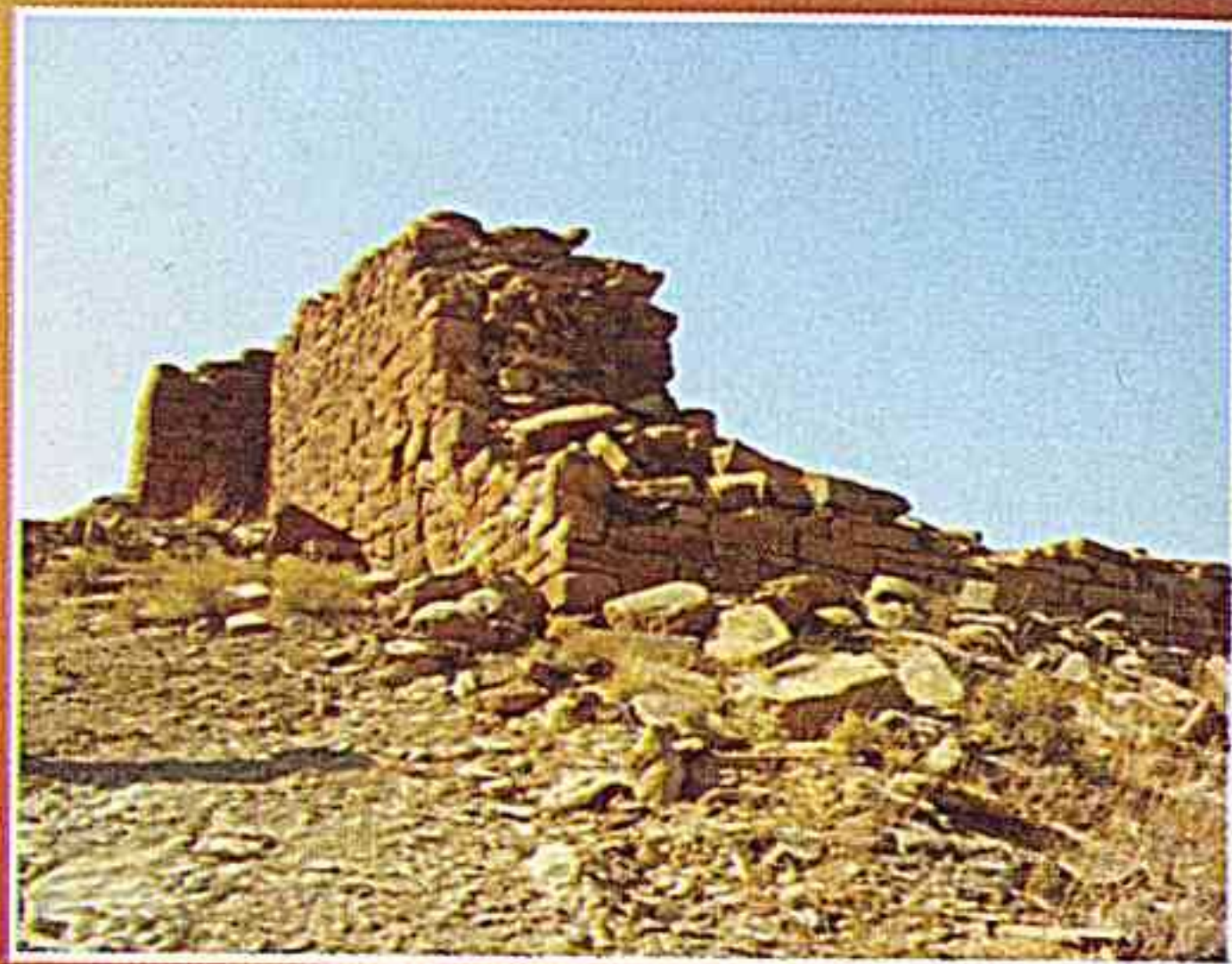
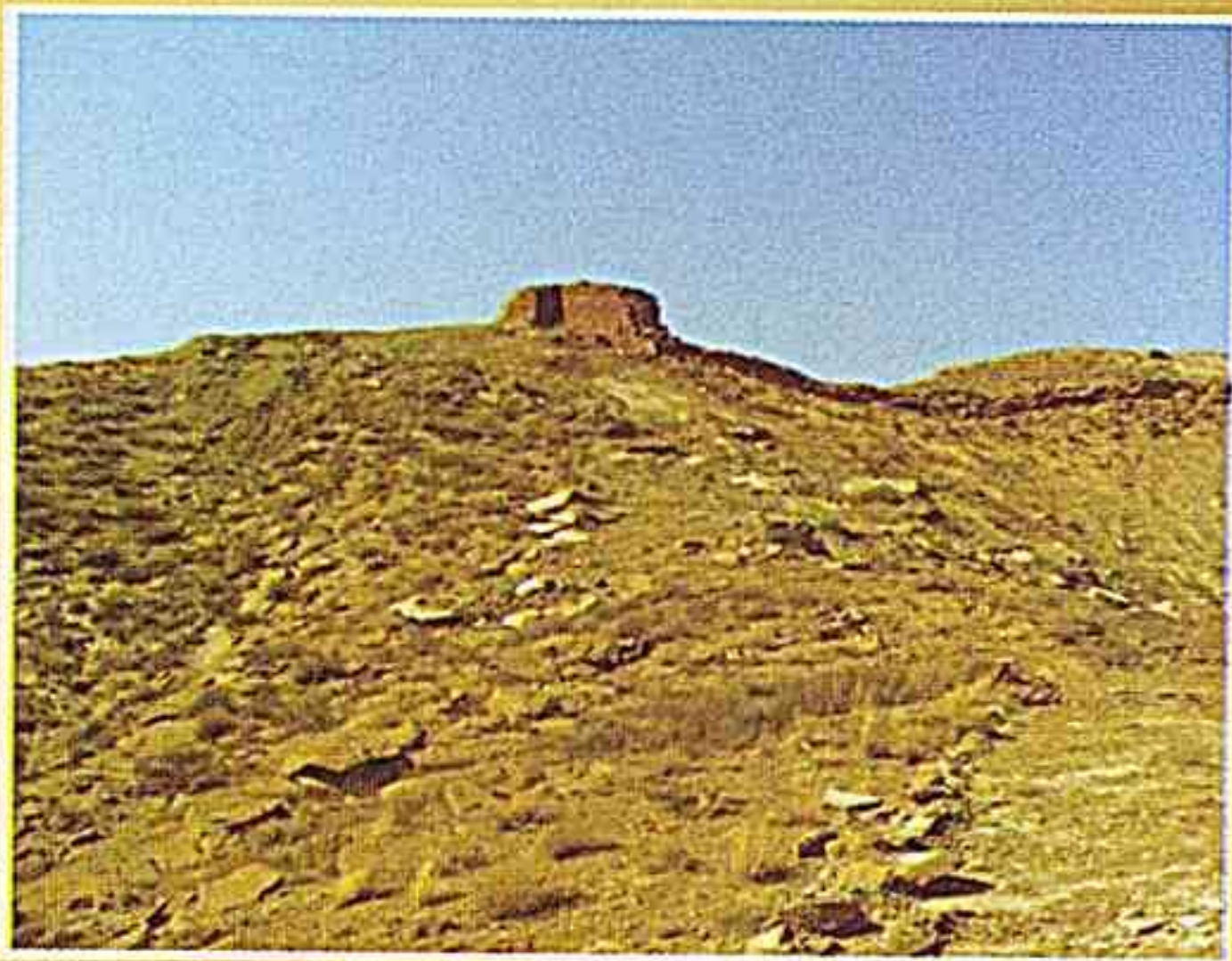

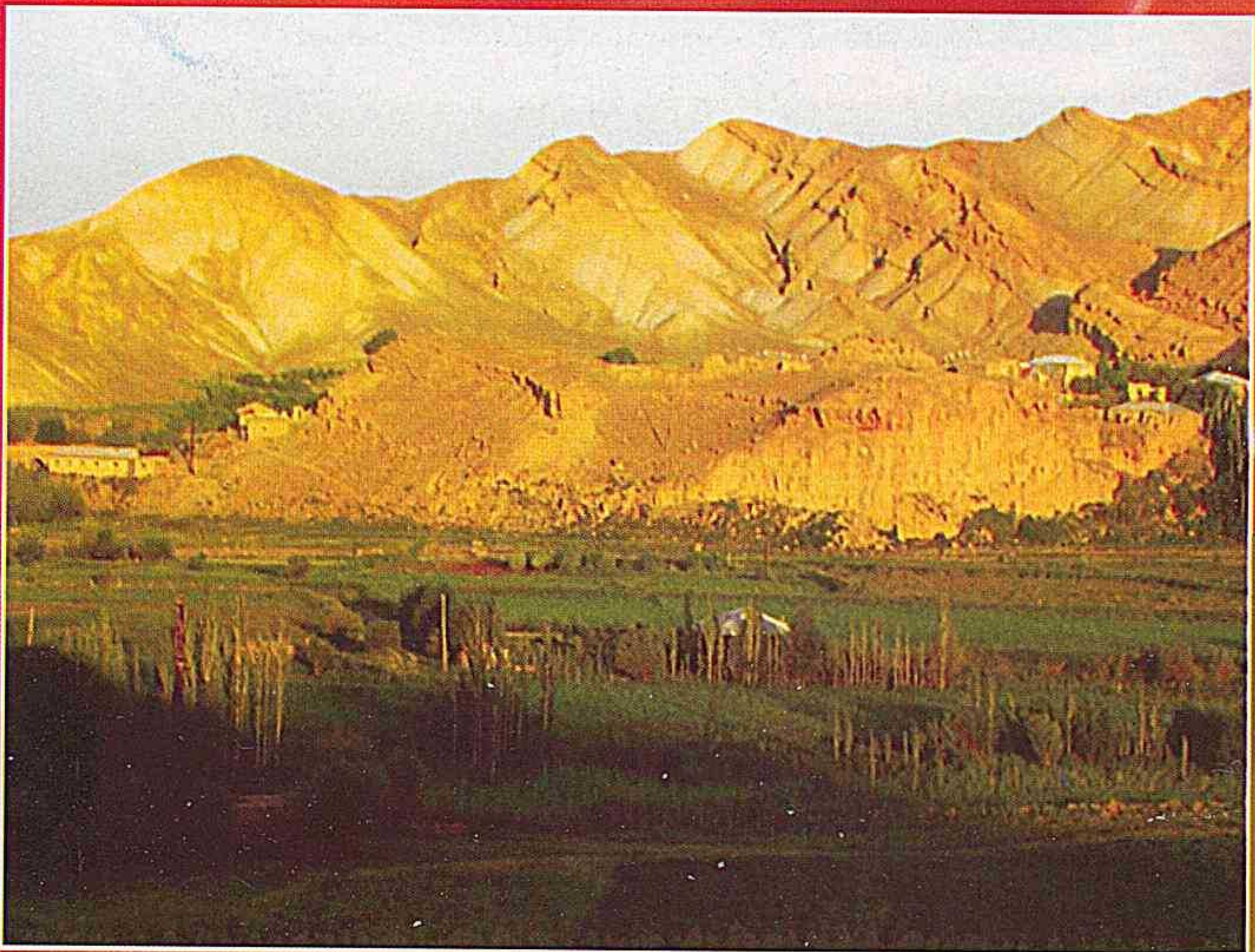
Археолоğun səhəri.
The morning of archaeologist.
Утро археолога

Plovdağ nekropolunun keçi qalasından görünüşü.
The view of Plovdag from the castle of goat.
Вид Пловдагского некрополя из крепости Кечи

Е.э. I minilliyin əvvəllərinə aid Dəlmə qalası.
Castle of Delme belonging to the beginning of I millenium B.C.
Крепость Делме (I половина I тысячелетия до н.э.)

Sumbatan-dizə yaşayış yeri. E. ə. I minillik.
Settlement of "Sumbatan-dize". I millenium B.C.
Поселение Сумбатан-Диза (I тысячелетие до н.э.)

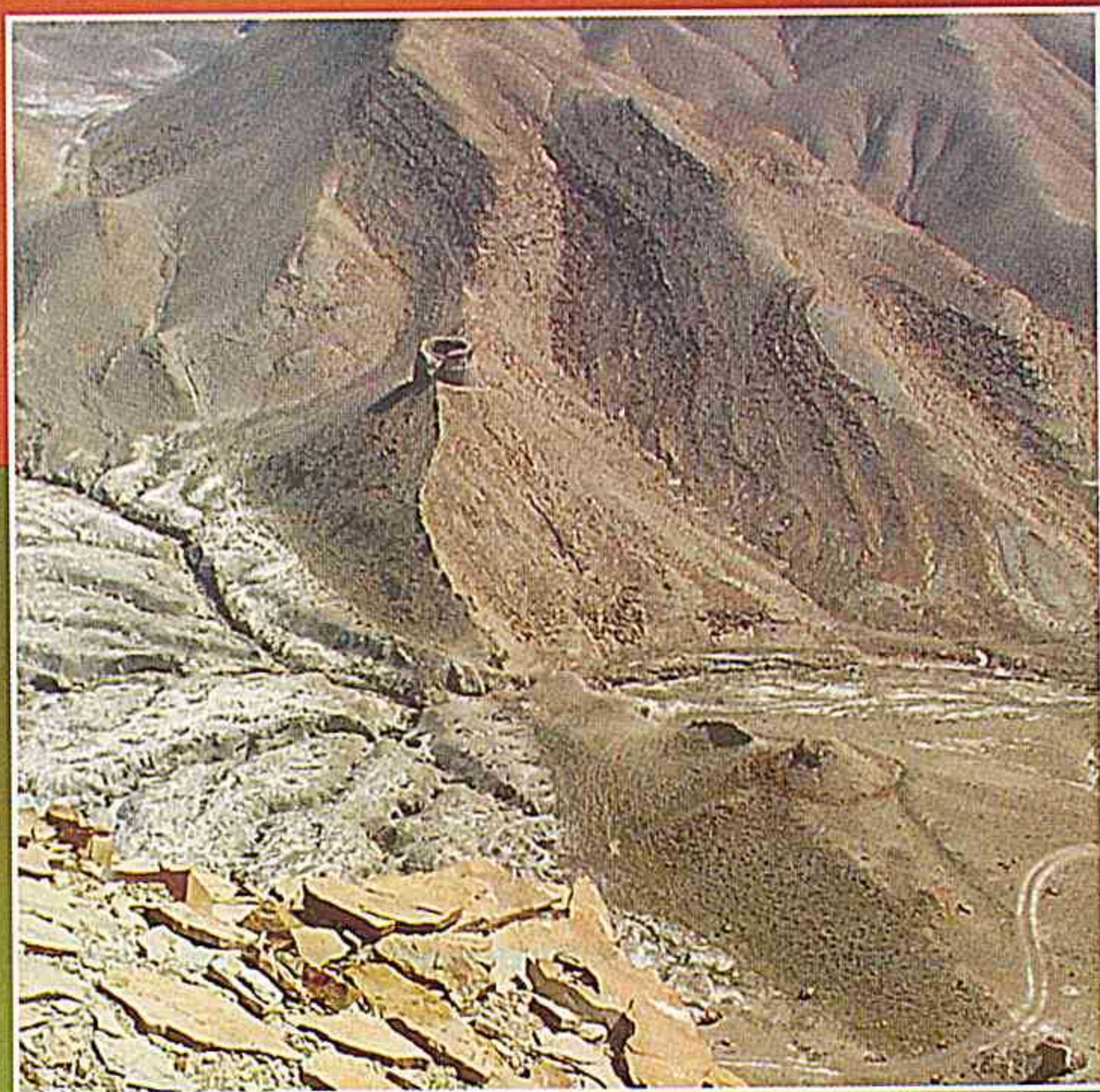

Хароба-Гиланда қала бұрғү. Антик дөвр.
Castle tower in Kharaba-Gilan. Ancient age.
Башня-крепость Хароба-Гилан. Античный период.

Kiran (Хароба-Гилан)
şəhərinin şərq mudafiə
divarının qalıqları. Antik
dövr.

Relics of eastern defensive
wall of the city Kiran
(Kharaba-Gilan).
Ancient age.

Остатки восточной
оборонительной стены
Киран (Хароба-Гилан).

Abidələrimiz tariximizdir!
Abidələrimizi qoruyaq!

AMEA Arxeologiya və
Etnoqrafiya İnstitutunun Xaraba-
Gilan arxeoloji ekspedisiyası
tərəfindən hazırlanmışdır.

Mətn Əhəd Məmmədovundur.

Qapıcıq- Muzey Restoran